

УДК 81.161.2'271.1:070

ЛЕКСЕМИ «ГОЛОВНИЙ» І «ОСНОВНИЙ» В ГАЗЕТНИХ МАТЕРІАЛАХ

Марія Ріпей

Львівський національний університет імені Івана Франка

вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна

e-mail: maria-kr@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-6040-3539>

На підставі довідкової літератури проаналізовано та відредаговано ненормативне вживання лексем «головний» і «основний» у журналістських текстах. Зосереджено увагу на поясненні значень цих слів у тлумачних словниках сучасної української мови та у словнику-довіднику з українського літературного слововживання. Приклади наведено із щоденної всеукраїнської газети «День».

Ключові слова: лексема, газетні матеріали, ненормативне вживання, словники.

1. Постановка проблеми.

Журналістське слово повинно бути продуманим, доречним, точним. Як пишуть науковці, «в умовах бурхливого розвитку інформаційних технологій працівники ЗМІ повинні забезпечити правильність поданої інформації не тільки в аспекті змісту повідомлення, але і з точки зору відповідності медіа-тексту чинним мовним нормам»¹. Дослідники культури мови сучасної преси вказують на роль періодичних видань в утвердженні літературного зразка, акцентують на актуальності проблеми лінгвоекології. Її метою, зокрема, розглядають «реабілітацію словникового складу української мови, створення словників з екології слова»².

Щодо впливу на формування сучасних літературних норм мова ЗМІ виявляється поза конкуренцією, «вже така її характеристика, як масовість, дає змогу припускати значну міру її впливу на мовні уподобання, на властивості літературної мови»³.

Як зазначають дослідники, «періодичні видання мають сприяти утвердженню літературного зразка, проте мовна практика засобів масової комунікації засвідчує

¹ Яворський, А. (2011), «Мовні помилки в журналістських текстах (на матеріалі одного номера газети «День»)», *Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Л. Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. № 1, с. 143.

² Бондар, О. (2002), «Екологія українського слова: аспекти і проблеми», *Мовознавство: Доп. та повідомл. IV Міжнар. конгр. українців*, Київ, с. 162.

³ Солганик, Г. (2016), «О современной культурно-речевой ситуации», *Актуальные проблемы стилистики*, № 2, с. 26.

дещо протилежну тенденцію»⁴. Читаючи сучасні українські газети, виявляємо мовні огріхи, які найчастіше чуємо в усному спілкуванні.

Актуальність теми дослідження зумовлена потребою вирізнити значення слів, які у словниках нечітко розмежовані, що спричиняє труднощі у пошуку відповідника у певному контексті.

Ставимо за мету на підставі довідкової літератури і власного редакторського досвіду проаналізувати приклади вживання лексем «головний» і «основний» у газетних публікаціях. Зосередимо увагу на поясненні значень цих слів у тлумачних словниках сучасної української мови та у словнику-довіднику з українського літературного слововживання.

Аналізований фактаж дібрано із щоденної всеукраїнської газети «День».

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На мовленнєвих неточностях акцентують у своїх працях Б. Антоненко-Давидович, І. Вихованець, М. Волощак, К. Городенська, П. Дудик, С. Єрмоленко, А. Капелюшний, А. Коваль, Н. Непийвода, О. Пономарів, О. Сербенська та ін.

Дослідники зазначають, що медійні засоби «орієнтовані на масову аудиторію, на створення єдиного загальноетнічного комунікативного і культурного простору...», що мова ЗМІ «хочемо ми того чи ні, стає еталонною, нормотворчим фактором, що впливає на формування норми сучасної літературної мови»⁵.

Науковці, досліджуючи особливості мови періодичних видань, зазначають, що будь-яка помилка підриває довіру до друкованого видання, «бо друкована продукція повинна насамперед популяризувати національну мову, а отже, дотримуватися її норм та підвищувати рівень мовної культури населення»⁶.

3. Методологічна основа дослідження.

Застосовували загальнонаукові (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення) та лінгвістичні методи (аналіз словникових дефініцій досліджуваних слів, парадигматичну методіку у з'ясуванні спільності чи відмінності значень слів).

Дослідження охоплювало три етапи:

- виокремлення випадків вживання лексем «головний» і «основний» у публікаціях видання «День»;
- з'ясування значень досліджуваних лексем на підставі довідкової літератури;
- розмежування значень досліджуваних лексем і подання відповідників правильного їх вживання.

4. Виклад основного матеріалу дослідження.

Як видно з газетних публікацій, журналісти трактують лексеми «головний» і «основний» як тотожні. Зокрема, читаємо «...**основні висновки** з нинішньої передвиборчої кампанії...» (2019, 29 березня) і «До Дня Конституції. **Головний висновок**» (2017, 26 червня); «**основний гравець**...» (2017, 8 січня), «...**основний суперник**... відмовився визнавати результати виборів (2018, 21 травня) і «...**головний захисник** країни» (2006, 30 червня), «**головний герой**...» (2018, 13 червня); «...заблокували **основ-**

⁴ Сологуб, Н. (2013), «Культура мови сучасної преси», *Культура слова*, № 79, с. 128.

⁵ Нешименко, Г. (2001), «Динамика речового стандарту сучасної публічної вербальної комунікації: Проблеми. Тенденції розвитку», *Вопросы языкознания*, №1, с. 101.

⁶ Супрун, Л. В. (2008), «Нормативність мовлення як складник мовної комунікації журналіста», *Наукові записки Інституту журналістики*, т. 33, с. 47.

ну магістраль...» (2016, 9 лютого) і «...розповіли про новий *головний маршрут*...» (2018, 7 липня).

Журналісти часто вживають лексему «основний». Зокрема, пишуть «основні версії», «основний вид», «основні дороги», «основні завдання», «основні загрози», «основні критерії», «основна мета», «основні напрями» (і напрямки), «основні порушення», «основні причини», «основні пріоритети», «основні проблеми», «основні ризики», «основна риса», «основна тема», «основний тренд», «основний удар», «основний урок». Наприклад: «*основні версії* причин пожежі...» (2015, 1 липня), «...три *основні версії* самогубства...» (2018, 2 вересня), «*Основною версією* вбивства...» (2018, 30 травня), «...*основні версії* щодо вибуху...» (2017, 26 жовтня); «...*основний вид* бою – загальновійськовий бій. *Основний вид* озброєння... танки» (2014, 29 серпня); «...на *основних дорогах* заборонили рух дизельних авто...» (2018, 11 жовтня); «...назвали *основні завдання*...» (2017, 17 березня), «*основне завдання* йоги...» (2018, 24 червня), «...заявив, що *основним завданням* переговорів...» (2015, 20 серпня); «*основна загроза* України...» (2017, 7 квітня); «...назвав п'ять *основних загроз*...» (2016, 3 лютого); «*Основний критерій* відбору...» (2018, 3 березня); «...*основною метою* учасників... була провокація...» (2012, 4 грудня), «*Основна мета* РФ...» (2015, 3 жовтня); «...п'ять *основних напрямів* реформування...» (2018, 7 грудня), «...назвали три *основні напрямки* співпраці...» (2017, 20 листопада); «...*основні порушення* Мінських угод...» (2018, 11 листопада); «...назвали *основну причину*... трагедії...» (2018, 28 серпня); «Вирішення конфлікту... є одним з *основних пріоритетів*...» (2018, 31 серпня); «...*основна проблема* журналістики...» (2008, 12 лютого); «...перелік з десяти *основних* геополітичних *ризиків*...» (2019, 7 січня), «МВФ розкрив *основні ризики* для світової економіки» (2018, 22 квітня); «...можна виділити *основну рису* характеру» (2002, 12 квітня); «Захист зовнішніх кордонів ЄС стане *основною темою*...» (2018, 17 вересня); «...*основний* світовий готельний *тренд*» (2013, 3 січня); «...взяла на себе *основний удар*...» (2018, 17 лютого); «...*основний* незасвоєний урок...» (2011, 5 квітня).

Лексему «головний» вживають не так часто. Зокрема, пишуть «головний годинник», «головний капітал», «головний майдан», «головна площа», «головний позитив», «головний процес». Наприклад: «...відновив роботу *головний годинник*...» (2018, 23 грудня); «*Головний* наш *капітал* — освіта...» (2016, 5 лютого); «...встановили на *головному майдані*...» (2019, 25 квітня); «...на *головній площі* встановили гігантські писанки...» (2019, 25 квітня), «На *головній площі* Праги діти зачитували «Заповіт» Шевченка...» (2019, 9 березня); «*Головний позитив* – згуртованість громади» (2016, 5 серпня); «... *головний процес* року» (2015, 16 липня).

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» слова «найважливіший», «головний», «провідний», «визначальний» подано як синоніми до «основний»⁷, зазначено, що «основний» – це той «...який є основою чого-небудь, становить його найважливішу частину. Кількісно найбільший; переважний...»⁸. Як приклади наведено «основне питання філософії», «основний капітал», «основний

⁷ Великий тлумачний словник сучасної української мови (2007), (уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел), ВТФ «Перун», Київ–Ірпінь, с. 861.

⁸ Там само.

тон», «основні виробничі фонди»⁹. У цьому словнику читаємо «основна, панівна ідея, головний, панівний принцип»¹⁰, «основна функція»¹¹, «основний симптом»¹², «основна увага»¹³, «провідна, основна роль»¹⁴, «основний напрям»¹⁵, «основні ознаки»¹⁶, «основні властивості»¹⁷, «основні риси»¹⁸, «основні характеристики»¹⁹.

Щодо лексеми «головний» подано: «...2. Який рухається попереду чого-небудь; передній. 3. Найважливіший, основний, суттєвий...»²⁰. Наведено такі приклади: «головна тональність», «головне підприємство», «головне речення», «головний бухгалтер», «головний рахунок», «головні колії», «головні ступені»²¹.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» (кер. вид. проекту П. М. Мовчан, В. В. Німчук, В. Й. Клічак) подано «основні знаряддя праці», «основні навчальні дисципліни», «основна (провідна) тема твору», «основні сили противника»²² і «головне питання», «головний принцип», «головна вулиця», «головний інженер»²³.

У «Словнику української мови» (у 20 томах) лексему «головний» пояснено як «1. Прикм. до **головá** 1... Признач. для голови... 2. Який рухається попереду чого-небудь; передній... 3. Найважливіший, основний, суттєвий... Те, що становить основу, суть чого-небудь... 4. У знач. вставн. сл. головне. 5. Який перебуває в центрі чого-небудь або є центром чогось; центральний...»²⁴. Наведено такі приклади: «головний біль», «головні подушечки», «головна пов'язка», «головний обоз», «головний танк», «головне місце», «головна робота», «головна пристрасть», «головна вулиця», «головна пристань», «головні підприємства»²⁵.

Словник синонімів до «основний» подає «див. головний»²⁶, а у словниковій статті лексеми «головний» зазначено «який має найбільше значення, найголовніший... найважливіший... основний, чільний»²⁷. У російсько-українському словнику читає-

⁹ *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (2007), (уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел), ВТФ «Перун», Київ–Ірпінь, с. 861.

¹⁰ Там само, с. 316.

¹¹ Там само, с. 887.

¹² Там само, с. 285.

¹³ Там само, с. 550.

¹⁴ Там само, с. 1145.

¹⁵ Там само, с. 1182.

¹⁶ Там само, с. 1310.

¹⁷ Там само, с. 1361.

¹⁸ Там само, с. 1420.

¹⁹ Там само, с. 45.

²⁰ Там само, с. 250.

²¹ Там само, с. 250.

²² *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (2009), (кер. вид. проекту: П. М. Мовчан, В. В. Німчук, В. Й. Клічак), Дніпро, Київ, с. 707.

²³ Там само, с. 197.

²⁴ *Словник української мови* (2015), (у 20 т.), Наук. думка, Київ, т. 6, с. 10.

²⁵ Там само.

²⁶ *Словник синонімів української мови* (1999–2000), (у 2 т.), (А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін.), Наук. думка, Київ, т. 2, с. 90.

²⁷ Там само, т. 1, с. 353.

мо, що російською «основной» – українською «основний»²⁸, російською «главный» – українською «головний, основний, чільний»²⁹. У російсько-українському словнику синонімів до російського слова «главный» наведено такі українські відповідники: «головний», «основний», «чільний», «провідний» та ін.³⁰. У порадику з української мови подано, що російською мовою «главный» – українською «головний», «основний», «чільний»³¹; російською «основной» – українською «основний», «головний», «переважний»³². Як можемо зауважити, у тлумачних словниках, у словнику синонімів, у російсько-українських словниках щодо слова «головний» (російською мовою «главный») використано «основний». У праці «Як ми говоримо» (Б. Антоненко-Давидович), посібнику «Чи правильно ми говоримо» (С. Чак), у навчальному посібнику «Культура слова: Мовностилістичні поради» (О. Пономарів), у посібнику «Культура мови на щодень» (за редакцією С. Єрмоленко), у «Російсько-українському словнику складної лексики» (С. Караванський) не подано пояснення щодо доцільного вживання лексем «головний» і «основний». У монографії «Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей)» (І. Фаріон) зазначено, що неправильно «основний лейтмотив» – правильно «головна думка чи лейтмотив», неправильно «основоположна тема» – правильно «засаднича, основна, головна тема»³³. У довіднику з українського слововживання «Неправильно–правильно» (М. Волощак) наведено, що неправильно «основна вулиця» – правильно «головна вулиця»³⁴.

У словнику-довіднику з українського літературного слововживання пояснення слова «головний» як: «1. Прикм. від **голова**: *головний біль, головний мозок, головний убір*. 3. Який рухається попереду когось, чогось; передній. Вж. зі сл.: *вагон, дозор, загін, танк, автомашина*. 4. Який перебуває в центрі чогось. Вж. зі сл.: *вхід, корпус [університету], під'їзд, шлях, вулиця, дорога, пристань*»³⁵ не викликає сумнівів. Однак пояснення «5. Який очолює що-небудь, старший над кимсь тощо. Вж. зі сл.: *агроном, актор, економіст, інженер, лікар, отаман, помічник, режисер, штаб, квартира, підприємство, речення, управління*»³⁶, на нашу думку, не цілком зрозуміле. Зокрема, зрозуміле щодо людини, яка «очолює що-небудь, старша над кимсь» (агроном, актор, економіст, інженер, лікар, отаман, помічник, режисер), проте не зрозуміле щодо «штабу», «квартири», «підприємства», «речення», «управління».

А тлумачення у цьому словнику-довіднику³⁷ лексеми «основний» як «те саме, що **головний 2**», тобто як «2. Найголовніший, найсуттєвіший», по-перше, а також подання переліку слів, з якими правильно вживати «головний» і «основний», по-друге,

²⁸ *Русско-украинский словарь* (1980–1981), (в 3 т.), Глав. ред. Укр. Сов. Энциклопедии, Киев, т. 2, с. 352.

²⁹ Там само, т. 1, с. 292.

³⁰ *Русско-украинский словарь синонимов* (1995), (под ред. Н. Н. Пилинского), Освіта, Киев, с. 56.

³¹ Непийвода, Наталія (1996), *Сам собі редактор: поради з української мови*, Київ, с. 108.

³² Там само, с. 163.

³³ Фаріон, І. (2009). *Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): Монографія*, Місто НВ, Івано-Франківськ, с. 322.

³⁴ Волощак, М. (2003), *Неправильно–правильно. Довідник з українського слововживання: за матеріалами засобів масової інформації*, Просвіта, Київ, с. 61.

³⁵ Головашук, С. (2004), *Словник-довідник з українського літературного слововживання*, Наук. думка, Київ, 448 с. URL: <https://flightcollege.com.ua>.

³⁶ Там само.

³⁷ Там само.

викликало ще більше сумнівів щодо розмежування їхніх значень. Бо прочитали, що «головний» правильно вживати зі словами «завдання», «тема», «умова», а потім ці самі слова виявили у переліку, з якими правильно вживати прикметник «основний». Виходить, що деякі іменники правильно вживати і з прикметником «головний», і з прикметником «основний».

Під час уважнішого прочитання переліку слів, з якими вживати «головний» і «основний», виявили, що, окрім слів «завдання», «тема», «умова», є ще інші. Щоб чітко виокремити слова, з якими (як подає словник-довідник з українського літературного слововживання) треба вживати «головний» і «основний», вирішили подати їх в алфавітному порядку, виокремивши жирним шрифтом ті, які трапляються в обох випадках:

<i>головний</i>	<i>основний</i>
агроном	відмінність
актор	види зброї
автомашина	виробництво
біль	група
вагон	дисципліна
вулиця	ділянка
вхід	елемент
джерела	завдання
дозор	засіб
дорога	закон
економіст	заходи
завдання	зміст
загін	знаряддя
зміст	значення
ідея	зусилля
інженер	капітал
квартира	колектив
корпус (університету)	олійна культура
крок	маса
лікар	мотив
мета	наголос
метод	напря
мозок	обов'язок
мотив	осередок
наголос	питання
надія	показник
напря	причина
отаман	район вирощування
перешкода	риса
питання	рід військ
під'їзд	робота
підприємство	сили
підсумок	сорт
показник	споруда
помічник	суперечність
порода	тема
представник	тип
приз	тягар

<i>головний</i>	<i>основний</i>
пристань	умова
причина	урок
проблема	факт
пункт	фонд
район	фундамент
режисер	
речення	
риса	
роль	
сили	
танк	
тема	
тенденція	
турбота	
убір	
удар	
умова	
управління	
шлях	
штаб	

Як можемо зауважити, словник-довідник з українського літературного слововживання подає, що стосовно слів «завдання», «зміст», «мотив», «наголос», «напря́м», «пита́ння», «показник», «причина», «район», «риса», «сили», «тема», «умова» правильно вживати і прикметник «головний», і «основний».

Зазначимо, що редактори видавництва часто дискутують щодо правильного слововживання. Доводиться по декілька разів перечитувати статті у словниках, приклади класиків української літератури, аналізувати, використовуючи набутий редакторський досвід. Так формується редакторський погляд на розмежування значень лексем, вживання яких викликає труднощі. Щодо вживання слів «головний» і «основний» в редакторській практиці сформувались два погляди. Перший – за аналогією до російської мови. Якщо в російській мові «главный», то в українській – «головний», якщо в російській «основной» – то в українській «основний». Відповідно до другого погляду «основний» варто вживати в значенні «базовий», «що є основою»; прикметник «головний» вживані ший і не має стилістичних обмежень³⁸. Наприклад: «Писала мені Оксана... що Маня має грати *головну роль* у моїй драмі...» (Леся Українка), «Іван Іванович полював на... тайгову дичину... Але *головною пристрастю* було полювання на тигрів» (О. Довженко), «З бічних вулиць і завулків все виїздили на *головну вулицю* нові грузовики», «Від *головної пристані* і десь аж до плавнів снує понад водою розтривожений людський мурашник»³⁹; «За останні два тижні вона виправила оцінки з *основних дисциплін*», «Натиск був такий несподіваний, що

³⁸ Ріпей, М. (2007), «Порушення лексичної норми на сторінках газет», *Культура народів Причорномор'я*, № 101, с. 109; Ріпей, М. В. (2013), «Достижение лексической правильности украиноязычного текста с помощью русского языка (из опыта редактирования)», под ред. В. В. Васильевой, В. И. Конькова, *II Междунар. науч.-практич. семинар*, Санкт-Петербург, 17–19 апреля 2013 г., С.-Петер. гос. ун-т. Высш. шк. журн. и мас. коммуникации, Санкт-Петербург, с. 87.

³⁹ *Словник української мови* (1970–1980), (в 11 т.), Наук. думка, Київ, т. 2, с. 112.

якийсь час передні гусари навіть не відчули удару збоку. А коли відчули, то зрозуміли, що вже зломлені їхні *основні сили*»⁴⁰.

На нашу думку, у вищенаведених прикладах із газетних публікацій правильно писати так: «...*головні висновки* з нинішньої передвиборчої кампанії...»; «До Дня Конституції. *Головний висновок*»; «*головний гравець*...»; «...*головний суперник*... відмовився визнавати результати виборів»; «...*головний захисник* країни»; «*головний герой*...»; «...заблокували *головну магістраль*...»; «...розповіли про новий *головний маршрут*...»; «*головні версії* причин пожежі...»; «...три *головні версії* самогубства...»; «*Головною версією* вбивства...»; «...*головні версії* щодо вибуху...»; «...*головний вид* бою – загальновійськовий бій. *Головний вид* озброєння... танки»; «...на *головних дорогах* заборонили рух дизельних авто...»; «...назвали *головні завдання*...»; «*головне завдання* йоги...»; «...заявив, що *головним завданням* переговорів...»; «*головна загроза* України...»; «...назвав п'ять *головних загроз*...»; «*Головний критерій* відбору...»; «...*головною метою* учасників... була провокація...»; «*Головна мета* РФ...»; «...п'ять *головних напрямів* реформування...»; «...назвали три *головні напрямки* співпраці...»; «...*головні порушення* Мінських угод...»; «...назвали *головну причину*... трагедії...»; «Вирішення конфлікту... є одним з *головних пріоритетів*...»; «...*головна проблема* журналістики...»; «...перелік з десяти *головних* геополітичних *ризиків*...»; «МВФ розкрив *головні ризики* для світової економіки»; «...можна виділити *головну рису* характеру»; «Захист зовнішніх кордонів ЄС стане *головною темою*...»; «...*головний* світовий готельний *тренд*»; «...взяла на себе *головний удар*...»; «...*головний* незасвоєний *урок*...»; «...відновив роботу *головний годинник*...»; «*Основний* наш *капітал* — освіта...»; «...встановили на *головному майдані*...»; «...на *головній площі* встановили гігантські писанки...»; «На *головній площі* Праги діти зачитували «Заповіт» Шевченка...»; «*Головний позитив* – згуртованість громади»; «... *головний процес* року».

5. Результати дослідження.

У довідковій літературі не чітко розмежовано вживання слів «головний» і «основний». У редакторській практиці сформувались два погляди: перший – за аналогією до російської мови (якщо в російській мові «главный», то в українській – «головний», якщо в російській «основной» – то в українській «основний»); другий – «основний» варто вживати в значенні «базовий», «що є основою».

6. Висновки.

Відповідно до сформованих у редакторській практиці поглядів щодо вживання слів «головний» і «основний» прикметник «головний» є більш вживаний. Правильно вживати «головний висновок», «головний гравець», «головний суперник», «головний захисник», «головний герой», «головна магістраль», «головний маршрут», «головна версія», «головний вид», «головна дорога», «головне завдання», «головна загроза», «головний критерій», «головна мета», «головний напрям», «головний напрямок», «головне порушення», «головна причина», «головний пріоритет», «головна проблема», «головний ризик», «головна риса», «головна тема», «головний тренд», «головний удар», «головний урок», «головний годинник», «головний майдан», «головна площа», «головний процес», а також «головна умова», «головний чинник», «головна особливість», «головний недолік», «головна думка», «головна ідея», «го-

⁴⁰ Там само, т. 5, с. 777.

ловна ознака», але «основні предмети», «основні джерела», «основна література», «основні виробничі фонди», «основний капітал» тощо.

З огляду на важливість, адже «завдяки поширенню, утвердженню в засобах масової комунікації мовного стандарту літературна мова набуває статусу соціально престижного різновиду національної мови»⁴¹, порушена проблема потребує подальших досліджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондар, О. (2002), «Екологія українського слова: аспекти і проблеми», *Мовознавство: Доп. та повідомл. IV Міжнар. конгр. україністів*, Київ, с. 162.
2. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (2007), (уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел), ВТФ «Перун», Київ–Ірпінь, 1735 с.
3. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (2009), (кер. вид. проекту: П. М. Мовчан, В. В. Німчук, В. Й. Клічак), Дніпро, Київ, 1332 с.
4. Волощак, М. (2003), *Неправильно–правильно. Довідник з українського слововживання: за матеріалами засобів масової інформації*, Просвіта, Київ, 160 с.
5. Головащук, С. (2004), *Словник-довідник з українського літературного слововживання*, Наук. думка, Київ, 448 с. URL: <https://flightcollege.com.ua> (останній перегляд 24 травня 2019).
6. Непийвода, Н. (1996), *Сам собі редактор: поради з української мови*, Київ, 260 с.
7. Нецименко, Г. (2001), «Динамика речового стандарту сучасної публичної вербальної комунікації: Проблеми. Тенденції розвитку», *Вопросы языкознания*, №1, с. 98–132.
8. Ріпей, М. (2007), «Порушення лексичної норми на сторінках газет», *Культура народів Причорномор'я*, № 101, с. 107–110.
9. Ріпей, М. (2013), «Достижение лексической правильности украиноязычного текста с помощью русского языка (из опыта редактирования)», под ред. В. В. Васильевой, В. И. Конькова, *II Международный науч.-практич. семинар*, Санкт-Петербург, 17–19 апреля 2013 г., С.-Петер. гос. ун-т. Высш. шк. журн. и мас. коммуникации, Санкт-Петербург, с. 86–89.
10. *Русско-украинский словарь* (1980–1981), (в 3 т.), Глав. ред. Укр. Сов. Энциклопедии, Киев, т. 1, 2.
11. *Русско-украинский словарь синонимов* (1995), (под ред. Н. Н. Пилинского), Освіта, Киев, 265 с.
12. *Словник синонімів української мови* (1999–2000), (у 2 т.), (А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін.), Наук. думка, Київ, т. 1, 2.
13. *Словник української мови* (1970–1980), (в 11 т.), Наук. думка, Київ, т. 2, 5.
14. *Словник української мови* (2015), (у 20 т.), Наук. думка, Київ, т. 6, с. 10.
15. Соколова, Світлана і Бибик, Світлана (2014), «Українська мова в сучасних засобах масової комунікації: проблеми культури мови, стилістики та соціолінгвістики», *Українська мова*, № 2, с. 133–145.

⁴¹ Соколова, С. і Бибик, С. (2014), «Українська мова в сучасних засобах масової комунікації: проблеми культури мови, стилістики та соціолінгвістики», *Українська мова*, № 2, с. 134.

16. Солганик, Г. (2016), «О современной культурно-речевой ситуации», *Актуальные проблемы стилистики*, № 2, М., с. 23–30.
17. Сологуб, Н. (2013), «Культура мови сучасної преси», *Культура слова*, № 79, с. 128.
18. Супрун, Л. (2008), «Нормативність мовлення як складник мовної комунікації журналіста», *Наукові записки Інституту журналістики*, т. 33, с. 44–48.
19. Фаріон, І. (2009). *Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): Монографія*, Місто НВ, Івано-Франківськ, 328 с.
20. Яворський, А. (2011), «Мовні помилки в журналістських текстах (на матеріалі одного номера газети “День”», *Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. № 1, с. 143–146. URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua> (останній перегляд 24 травня 2019).

REFERENCES

1. Bondar, O. (2002), «Ekolohiia ukrainskoho slova: aspekty i problemy», *Movoznavstvo: Dop. ta povidoml. IV Mizhnar. konhr. ukrainistiv*, Kyiv, s. 162.
2. *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* (2007), (uklad. i holov. red. V. T. Busel), VTF «Perun», Kyiv–Irpin, 1735 s.
3. *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* (2009), (ker. vyd. proektu: P. M. Movchan, V. V. Nimchuk, V. Y. Klichak), Dnipro, Kyiv, 1332 s.
4. Voloshchak, M. (2003), *Nepravylno – pravylno. Dovidnyk z ukrainskoho slovovzhyvannia: za materialamy zasobiv masovoi informatsii*, Prosvita, Kyiv, 160 s.
5. Holovashchuk, S. I. (2004), *Slovnyk-dovidnyk z ukrainskoho literaturnoho slovovzhyvannia*, Nauk. dumka, Kyiv, 448 s. URL: <https://flightcollege.com.ua> (ostannii perehliad 24 travnia 2019).
6. Nepyivoda, N. (1996), *Sam sobi redaktor: poradnyk z ukrainskoi movy*, Kyiv, 260 s.
7. Neshchymenko, H. (2001), «Dynamyka rechovoho standartu srovennoi publychnoi verbalnoi kommunykatsyy: Problemy. Tendentsyy razvytyia», *Voprosy yazykoznavnyia*, № 1, s. 98–132.
8. Ripei, M. (2007), «Porushennia leksychnoi normy na storinkakh hazet», *Kultura narodov Prychernomoria*, № 101, s. 107–110.
9. Ripei, M. (2013), «Dostyzhennye leksychnoi pravylnosti ukraynoiazychnoho teksta s pomoshchiu russkoho yazyka (yz opyta redaktyrovannia)», pod red. V. V. Vasylevoi, V. Y. Konkova, *II Mezhdunar. nauch.-praktich. semynar*, Sankt-Peterburh, 17–19 aprelia 2013 h., S.-Peter. hos. un-t. Vyssh. shk. zhurn. y mas. kommunykatsyy, Sankt-Peterburh, s. 86–89.
10. *Russko-ukraynyskyi slovar* (1980–1981), (v 3 t.), Hlav. red. Ukr. Sov. Entsyklopedyy, Kyev, t. 1, 2.
11. *Russko-ukraynyskyi slovar synonymov* (1995), (pod red. N. N. Pylinskoho), Osvita, Kyev, 265 s.
12. *Slovnyk synonymiv ukrainskoi movy* (1999–2000), (u 2 t.), (A. A. Buriachok, H. M. Hnatiuk, S. I. Holovashchuk ta in.), Nauk. dumka, Kyiv, t. 1, 2.
13. *Slovnyk ukrainskoi movy* (1970–1980), (v 11 t.), Nauk. dumka, Kyiv, t. 2, 5.
14. *Slovnyk ukrainskoi movy* (2015), (u 20 t.), Nauk. dumka, Kyiv, t. 6, s. 10.
15. Solhanyk, H. (2016), «O srovennoi kulturno-rechevoi sytuatsyy», *Aktualnye problemy stylystyky*, № 2, М., s. 23–30.

16. Sokolova, S. i Bybyk, S. (2014), «Ukrainska mova v suchasnykh zasobakh masovoi komunikatsii: problemy kultury movy, stylistyky ta sotsiolinhvistyky», *Ukrainska mova*, № 2, s. 133–145.
17. Solohub, N. (2013), «Kultura movy suchasnoi presy», *Kultura slova*, № 79, s. 128.
18. Suprun, L. (2008), «Normatyvnist movlennia yak skladnyk movnoi komunikatsii zhurnalista», *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky*, t. 33, s. 44–48.
19. Farion, I. (2009). *Movna norma: znyshchennia, poshuk, vidnova (kultura movlennia publichnykh liudei): Monohrafiia, Misto NV, Ivano-Frankivsk, 328 s.*
20. Yavorskyi, A. (2011), «Movni pomylky v zhurnalistykykh tekstakh (na materialy odnogo nomera hazety «Den»)», *Nauk. visn. Volyn. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky. Movoznavstvo*. № 1, s. 143–146. URL: <http://esnuir.eunu.edu.ua> (ostannii perehliad 24 travnia 2019).

LEXEMES «MAIN» AND «BASIC» IN NEWSPAPERS

Mariia Ripei

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine*

e-mail: maria-kr@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-6040-3539>

In this article authors take into consideration usage of the verbs «main» and «basic» in journalistic materials on the basis of reference literature and their own editorial experience. The article focuses on explanation of the meaning of these words in «A great Ukraine dictionary of the modern usage» (compiler and main editor W. T. Busel) and in «Ukraine language dictionary» (in twenty tomes). Materials for analysis are selected from «The Day» newspaper. «Russian-Ukrainian dictionary in three tomes», «Russian-Ukrainian dictionary of synonyms», «Dictionary of Ukrainian literary use of words», «Dictionary of synonyms of the Ukrainian language» and «A great Ukraine dictionary of the modern usage» (executives of the publishing project P. M. Movchan, V. V. Nimchuk, V. J. Klichak) were used for analysis. Examples are provided with Ukrainian dictionary in eleven tomes.

The main accent is concentrated on the inaccurate writing of the following phrases «basic versions», «basic view», «basic roads», «basic tasks», «basic threats», «basic criteria», «basic purpose», «basic directions», «basic violations», «basic reasons», «basic priorities», «basic problems», «basic risks», «basic feature», «basic theme», «basic trend», «basic strike», «basic lesson», «main capital».

The conclusion proves that the word «main» is more used. The word «basic» must be used in the meaning of «which is the basis». Correctly use the «main conclusion», «main rival», «main version», «main view», «main road», «main threat», «main criterion», «main goal», «main direction», «main violation», «main priority», «main problem», «main feature», «main topic», «main trend», «main blow», «main lesson», «main clock», «main square», «main process», «main factor», «main feature», «main disadvantage», «main idea», «main feature», but the «basic subjects», «basic sources», «basic literature», «basic production assets», «basic capital».

Key words: lexemes; inappropriate usage; newspaper materials; dictionaries.